

de arts besloten worden tot euthanasie over te gaan. Als de huisarts en de behandelend psychiater daar niet toe bereid zijn, zou de Stichting Levensidekliniek kunnen worden ingeschakeld. Mocht dit traject niet slagen en men tot de conclusie komen dat ze niet wilsbekwaam is ter zake de euthanasie, dan dient het gesprek alsnog aangegaan te worden over wat voor haar belangrijk is in de laatste levensfase. Op deze manier kan de palliatieve zorg geoptimaliseerd worden.

Dr. Yolande Voskes, Universitair docent medische ethiek, Afdeling Metamedica, VUmc Amsterdam, senior onderzoeker GGZ Breburg.

E-mail: y.voskes@vumc.nl

Literatuur

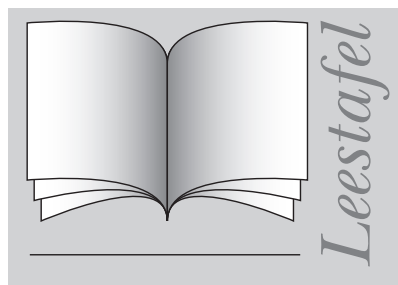
Ruissen A, Meynen G & Widdershoven GA. Perspectieven op wilsbekwaamheid in de psychiatrie: cognitieve functies, emoties en waarden. Tijdschrift voor Psychiatrie 2011; 53, 405-14.

Voskes Y, Kemper M, Landeweer EGM & Widdershoven GAM. Preventing seclusion in psychiatry: A care ethics perspective on the first five minutes at admission. Nursing Ethics 2013; 21(7), 766-73.

Hoe de casus afliep

Aangezien er geen sprake is van een primair psychiatrische aandoening, wordt de huisarts door de psychiaters verzocht om het euthanasietraject met mevrouw De Rook te exploreren. Maar vanwege de verstoorde behandelrelatie blijkt dit tijdens het eerste gesprek niet goed mogelijk. Uiteindelijk is de medebehandelaar vanuit het palliatieve team bereid om de hoofdvantwoordelijkheid binnen het euthanasietraject op zich te nemen.

Er wordt een moreel beraad belegd met de behandelaren vanuit de verschillende betrokken disciplines. Maar nog voordat dit kan plaatsvinden, gaat de gezondheid van mevrouw De Rook in een snel tempo achteruit. In overleg met de medebehandelaren van het palliatieve team wordt er besloten om mevrouw palliatief te behandelen op de voor haar vertrouwde afdeling psychiatrie. Uiteindelijk is mevrouw De Rook nog dezelfde dag aan de gevolgen van haar somatisch lijden overleden.

Zock H, Pieper J, Krikilion W (red.). Zin buiten beeld? Zorg voor zinzoekers vandaag. Tilburg: KSGV, 2016. 118 blz.

ISBN: 978-90-75886-56-6. Prijs: € 19,50.

In een samenleving waar gedeelde religieuze tradities op de achtergrond raken, is ook de zorg voor zin niet vanzelfsprekend. Dit boekje bevat de lezingen van twee studiebijeenkomsten, georganiseerd door KSGV op 20 april 2016 (Utrecht) en 24 mei 2016 (Leuven). De bundel biedt beschouwingen

en werkwijzen om de zorg voor zin weer in beeld te krijgen.

Joantine Berghuijs laat zien dat veel mensen uit een divers aanbod van zingeving en spiritualiteit hun eigen praktijk vormen. Zo ontstaat er 'meervoudige religieuze betrokkenheid'. Het is een uitdaging om ook in de zorg aan te sluiten op heel verschillende en soms ongearticuleerde zinvragen.

Anne-Mie Jonckheere belicht hoe de taal om de spirituele en existentiële vragen te herkennen en te stellen deels kwijt is geraakt. Levensvragen worden nogal eens gereduceerd tot psychische klachten zonder bevredigend antwoord. Het maatschappelijk discours is schraal ten aanzien van de existentiële vragen. Vindplaatsen voor nieuwe taal kunnen de rijke spirituele en religieuze tradities zijn.

Christa Anbeek beschrijft hoe contrastervaringen – ervaringen van onverwachte heilheid of van machteloze kwetsbaarheid – de levensbeschouwelijke dialoog openen. Ze

bieden een ingang om woorden te vinden om vanuit die ervaringen een heroriëntatie in het leven mogelijk maken.

Walter Krikilion en Griet Leysen bespreken de kracht van zorg die met aandacht voor spiritualiteit aan kan sluiten bij het herstelconcept in de ggz. Scholing in systematisch gericht handelen leert de zorgprofessional nabij te zijn.

Tenslotte laat Marlijn Gilhuis zien hoe geestelijk verzorgers (steeds vaker met ervaringsdeskundigen) en behandelaren elkaar kunnen aanvullen. Aandacht voor de existentiële vragen ondersteunt herstel dat het domein van behandeling overstijgt.

De casuïstiek tussen de lezingen illustreert de praktijk van de geestelijk verzorger en die samenwerking binnen de zorg. Een relevant en genuanceerd boekje dat licht werpt op de zorg voor zin.

Dienke Boertien, Kenniscentrum Phrenos, Stafmedewerker Herstel en Ervaringsdeskundigheid